

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA LUDZI W RÓŻNYM WIEKU

NR (37) 1/2018

Partnerem publikacji jest IASK

Nr (37) 1/20178

ISSN 2299-744X

ISBN 978-83-947731-5-1

arlrw.usz.edu.pl

ADRES REDAKCJI:

Al. Piastów 40b

71-065 Szczecin

Zespół redakcyjny:

Redaktor naczelna i redakcja naukowa: dr hab. Danuta Umiastowska, prof. US

danuta_umiastowska@usz.edu.pl

tel. (91) 444 27 60

Sekretarz Redakcji: Milena Schefs

aktywnosc.sekretariat@gmail.com

Współpraca - recenzenci:

prof. dr hab. Zdzisław Dziubiński (Polska); prof. dr hab. Andrzej Nowocięń (Polska); prof. dr hab. Oleksander Pryimakov (Ukraina); prof. dr hab. Wiesław Siwiński (Polska); prof. dr hab. Włodzimierz Starosta (Polska); prof. dr hab. Zbigniew Szot (Polska); prof. dr hab. UZ Ryszard Asienkiewicz (Polska); dr hab. prof. AWF Małgorzata Bronikowska (Polska); dr hab. prof. AWF Michał Bronikowski (Polska); dr hab. prof. AWF Jarosław Cholewa (Polska); dr hab. Monika Chudecka (Polska); dr hab. prof. US Paweł Cięszczyk (Polska); dr hab. prof. AWF Anna Demuth (Polska); dr hab. prof. AWF Krystyna Górna-Lukasik (Polska); dr hab. prof. AWF Krystyna Górniak (Polska); dr hab. Dorota Groffik (Polska); dr hab. prof. AWF Halina Guła-Kubiszewska (Polska); dr hab. prof. AWF Jan Konarski (Polska); dr hab. prof. nadzw. Grażyna Kosiba (Polska); dr hab. Katarzyna Kotarska (Polska); dr hab. prof. AWF Ewa Kozdroń (Polska); dr hab. prof. AWF Mariusz Lipowski (Polska); dr hab. prof. UZ Tomasz Lisicki (Polska); dr hab. prof. PUM Anna Lubkowska (Polska); dr hab. prof. AWF Eligiusz Madejski (Polska); dr hab. prof. AWF Jolanta Mogiła-Lisowska (Polska); dr hab. prof. UKW Radosław Muszkieta (Polska); dr hab. prof. US Maria Nowak (Polska); dr hab. prof. AWF Leonard Nowak (Polska); dr hab. prof. AWF Tadeusz Rynkiewicz (Polska); dr hab. Mariusz Sołtysik (Polska); dr hab. prof. AWF Zbigniew Szyguła (Polska); dr hab. prof. UZ Józef Tatarczuk (Polska); dr hab. prof. AWF Maciej Tomczak (Polska); dr hab. prof. nadzw. Rajmund Tomik (Polska); dr hab. prof. US Danuta Umiastowska (Polska); dr hab. prof. US Teresa Zwierko (Polska); dr hab. prof. AWF Anna Zwierzchowska (Polska); dr hab. Eligiusz Madejski prof. AWF (Polska); dr hab. Maria Nowak prof. AWF (Polska); prof. dr habil. Ludmila Klimatskaya (Rosja); prof. dr habil. Karel Frömel (Czechy)

Korekta: Danuta Sepuco

Redakcja techniczna: Natalia Mirowska

Opracowanie graficzne, DTP: Maciej Umiastowski

Wydawca: Agencja Wydawnicza koncertowo.pl Mieczysław Podsiadło
albatros91@wp.pl

ZUS

Publikację wspiera

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Uniwersytet Szczeciński

SPIS TREŚCI

TEORETYCZNE ASPEKTY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Ryszard Botwina, Włodzimierz Starosta

Mentalne wspomaganie sportowców w epoce traktowania sportu jako towaru..... 5

Adam Prokopczyk, Małgorzata Walczak

Uczniowie motywowani wewnętrznie podczas lekcji wychowania fizycznego radzą sobie lepiej ze stresem w życiu codziennym..... 23

Wojciech Wiesner

Wodny plac zabaw. Nowa atrakcja, nowe możliwości dydaktyczne i nowe zagrożenie dla bezpieczeństwa 35

FIZJOLOGICZNO-ZDROWOTNE PODSTAWY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Małgorzata Lichota, Krystyna Górniak

O potrzebie aktywności fizycznej w kontekście kształtowania nawyku prawidłowej postawy ciała 49

Anna Makarczuk, Dominika Gajda

Częstość występowania płaskostopia podłużnego oraz jego profilaktyka i korekcja w opinii uczniów szkoły podstawowej..... 63

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA LUDZI DOROSŁYCH

Magdalena Zawadzka, Martyna Tuzimek, Małgorzata Lewicka, Andrzej Buczyński, Gabriela Henrykowska

Aktywność ruchowa osób w wieku 60-69 lat..... 73

Wojciech Wiesner

Akademia Wychowania Fizycznego, Wrocław

Wodny plac zabaw. Nowa atrakcja, nowe możliwości dydaktyczne i nowe zagrożenie dla bezpieczeństwa

Słowa kluczowe: *rekreacja w wodzie,
bezpieczeństwo*

Wprowadzenie

Wodny Plac Zabaw był jedną z największych atrakcji sezonu letniego 2015 w Olsztynie. W przybrzeżnej strefie jeziora Ukiel, na powierzchni ponad 2500 m² (55m x 45m) skonstruowano obiekt złożony z 50 dmuchanych, pływających elementów, które zostały przyczepione do dna jeziora specjalnymi kotwicami. Wśród tych elementów są specjalne nadmuchiwane boje odgradzające całość kompleksu. Głębokość wody na całym obszarze waha się od 1,3m do 4m. Olsztyn jest wyjątkowo predysponowanym miejscem do umieszczenia takiej konstrukcji, gdyż dysponuje odpowiednimi warunkami wypoczynku nad wodą. Przez Olsztyn przepływają 3 rzeki: Łyna, Wadąg i Kortówka, natomiast liczbę jezior znajdujących się w granicach administracyjnych miasta różne źródła wyliczają odmiennie od 11 do 16, z czego aż 8 nadaje się na cele rekreacyjne, a 6 jezior można wykorzystać do kąpeli. Są to: Jezioro Ukiel (Krzywe), Jezioro Kortowskie, Jezioro Skanda, Jezioro Redykajny, Jezioro Długie oraz Jezioro Tyrsko. Jezioro Ukiel jest największym i najpopularniejszym miejscem do kąpeli i rekreacji wodnej (Wiesner, Kowalewski 2015).

Celem artykułu jest zaprezentowanie tego kompleksu jako atrakcyjnej formy wypoczynku nad wodą dla szerokiego grona osób. Jednocześnie doniesienie ukazuje wartościowe możliwości kształtowania osobowości dzieci i młodzieży poprzez zabawy na obiektach Wodnego Placu Zabaw.

Postawione zostały następujące pytania badawcze:

1. Jakie nowe atrakcje dla kąpiących się oferowane są w Wodnym Placu Zabaw ?
2. Jakie zagrożenia dla kąpiących się pojawiają się w Wodnym Placu Zabaw ?
3. Jakie działania podejmowane są, aby minimalizować zagrożenia i ryzyko wypadku w parku wodnym ?
4. Czy przeciętny użytkownik placu kontroluje ryzyko wypadku podczas korzystania z oferowanych atrakcji wodnych?
5. Czy istnieją różnice w szacowaniu ryzyka wypadku w parku wodnym między ratownikami a użytkownikami?

W rozważaniach wykorzystano badania i analizy przeprowadzone przez autora w celu identyfikacji zagrożeń i obiektywnego ryzyka wypadku podczas korzystania z obiektu. Uwzględniono przyczyny powstających zagrożeń, w odniesieniu do różnych grup uczestników zabaw w wodzie oraz sposoby minimalizowania ryzyka wypadku przez podmioty zabezpieczające i samych uczestników.

W badaniach zastosowano sondaż wśród ratowników i młodzieży szkolnej korzystającej z placu, analizę dokumentacji ratowniczej i dokumentacji technicznej firmy Wibit oraz obserwację bezpośrednią podczas wizji lokalnej.

1. Sondaż

- Ratownicy zabezpieczający WPZ w sezonie 2015;
- Uczniowie olsztyńskich szkół podstawowych i gimnazjalnych (razem 88 osób) korzystający z WPZ w sezonie 2015;

2. Analiza dokumentacji

- Dzienniki pracy ratowników za sezon 2015; Wibit Sports GmbH; Klubben Polska sp. z o.o.; Przetarg na obsługę ratowniczą kąpielisk OSiR; Dokumenty firmy zabezpieczającej WPZ w 2015; Dokument przetargowy Regulaminy CRS „Ukiel” 2015; Przepisy prawa;

3. Obserwacja

- Obserwacja bezpośrednia - wizja lokalna i oględziny obiektu.
- Obserwacja pośrednia - dokumentacja fotograficzna (Wiesner 2016).

Fotografia 1. Ogólny widok Wodnego Placu Zabaw (fot. M. Mróz).

Ryzyko jako istotny element aktywności rekreacyjnej

Pojęcie bezpieczeństwa jest powszechnie rozumiane i stosowane, nie wymaga więc wyjaśniania. Odnosi się je zawsze do braku zagrożenia, które niesie za sobą ryzyko utraty czegoś szczególnie cennego dla podmiotu – życia, zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych i niematerialnych, itp. Zagrożenie jest wywołane działaniem sił człowieka, sił natury lub innych sił, które powodują, że ryzyko utraty bezpieczeństwa rośnie a maleje poczucie bezpieczeństwa. Zagrożenie może mieć *źródło zewnętrzne i wewnętrzne, tkwiące w samym podmiocie*. Każdemu działaniu towarzyszy ryzyko, które jest prawdopodobieństwem wystąpienia zdarzenia, które może prowadzić do uzyskania spodziewanej korzyści lub strat. (Goszczyńska 1997, Kaczmarek 2008, Korzeniowski 2008, Kwaśniewski J., Kundzewicz Z. W., Juda-Rezler K. 2010, Korzeniowski, Janosec 2011, Malak 2007, Wiesner 2011, Ropski 2015). Ryzykując oczekujemy pozytywnych wyników działania, ale musimy także liczyć się z niepowodzeniem. (Ryc. 1).

Ryzyko	=	Prawdopodobieństwo zdarzenia	×	Skutki tego zdarzenia
--------	---	------------------------------	---	-----------------------

Rycina 1. Schemat ilustrujący miarę wielkości ryzyka w danym działaniu.

Źródło: Opracowanie własne.

Decyzje o podjęciu działania, zwłaszcza niebezpiecznego, odnoszą się do trzech różnych sytuacji:

1. Sytuacja pewności - mamy 100% pewności nie ma ryzyka, gdyż zdarzenie na pewno wystąpi (albo nie wystąpi), .
2. Sytuacja niewiedzy - nie ma ryzyka, gdyż brak jest informacji o możliwym zagrożeniu.
3. Sytuacja ryzyka – można subiektywnie określić prawdopodobieństwo zdarzenia, chociaż nie wiadomo, czy tak rzeczywiście będzie (Heilpern, 2001).

Atrakcyjność oferty rekreacyjnej nad wodą w dużej mierze wynika z emocji wywoływanych zwiększonym ryzykiem. Im większe ryzyko, tym większa atrakcja. Zwiększone ryzyko i niebezpieczeństwo są oferowane celowo, gdyż zwiększają atrakcyjność oferty na kąpieliskach i pływalniach. Ryzyko może stanowić atrakcję, gdyż pozwala zaspokoić potrzebę niecodziennych emocji i nietypowej rozrywki (Cynarski 2007). Motywację do uprawiania takich form może stanowić potrzeba nowych, intensywnych przeżyć emocjonalnych oraz doznań związanych z podejmowaniem działań ryzykownych (Mynarski, Veltze 2008). U źródeł leży potrzeba nowych, intensywnych przeżyć emocjonalnych i nietypowej rozrywki. Zjawisko to wyjaśnia teoria poszukiwania doznań (*ang. sensation seeking*) Marvinina Zuckermana (Strelau 2002).

Zuckerman wyróżnił następujące drogi poszukiwania doznań:

- poszukiwanie przygód i grozy ;
- poszukiwanie przeżyć (np. nowe rodzaje aktywności);
- rozhamowanie (np. skłonność do zachowań nieakceptowanych społecznie);
- podatność na nudę (np. awersja do rutynowych zajęć) (tamże) .

Oferowanie coraz bardziej ekscytujących form wypoczynku nad wodą rodzi nowe niebezpieczeństwa. Trzeba się pogodzić z faktem, że poszukiwanie coraz bardziej atrakcyjnych i ekscytujących form zabawy w wodzie sprawia, że często stają się one jednocześnie coraz bardziej niebezpieczne. Zwiększone niebezpieczeństwo często bywa celowo wkomponowane w różnorodne propozycje wypoczywania nad wodą - szybkość holowania za motorówką, wysokość lotu podczas *Kitesurfingu* czy *Parasailingu*, przeszkody wodne w *Hydrospeedzie*, itp. W podobny sposób oferowane są także usługi rekreacyjne parkach wodnych – atrakcyjne i jednocześnie niebezpieczne. Na przykład zjeżdżalnie turbo, dzięki rzeki, sztuczna fala, ściany wspinaczkowe, itp. W parkach wodnych w USA, dla przykładu, dochodzi co roku do ponad 4 200 poważnych wypadków - urazy kręgosłupa, wstrząśnienia mózgu, złamania kończyn i inne bolesne urazy (Schneider 2016).

Atrakcje wodne oferowane na wodnym placu zabaw

W skład Wodnego placu zabaw wchodzi następujące elementy:

- Wieża obserwacyjna (Deck)
- Wieża wspinaczkowa (Action Tower);
- Wieża do wspinaczki „Góra lodowa” (Ice Tower);
- Rampa do wspinaczki (Ramp);
- Trampolina pływająca duża (Bouncer);
- Trampolina prostokątna (Trampoline);
- Duży bączek (Spinner);
- Zjeżdżalnia Duża (Slope);
- Zjeżdżalnia (Slider);
- Zjeżdżalnia pływająca (Slide);
- Katapulta duża (Flip);
- Katapulta (Flipper);
- Kłoda pływająca (Roller);
- Kłoda równoważna (Balance Beam)– 2 szt.;
- Huśtawka linowa (Swing);
- Huśtawka podwójna (Double Rocker);
- Baza pływająca (Base);
- Most pływający (Bridge);

- Klif pływający (Cliff);
- Sadzawka (Pond) – 3 szt.;
- Zakręt 90° (Side Kick) – 3 szt.;
- Zakręt pochyły (Curve);
- Rampa do wspinaczki (Ramp);
- Łącznik – skrzyżowanie (Junction);
- Boja odgradzająca (Safety Buoy) – 18 szt.;
- Wodny tor przeszkód (Aquatrack)

Oprócz tych elementów znajduje się wydzielony mały wodny tor przeszkód. Cały kompleks Wodnego Placu Zabaw sprawia efektowne i estetyczne wrażenie. Konstrukcja i funkcjonalność tych elementów ma wywoływać silne emocje, od radości po uczucie strachu. Do najbardziej atrakcyjnych należą Wieża wspinaczkowa, Góra lodowa, trampoliny, katapulty oraz huśtawki.

Wieża wspinaczkowa przypomina samotną skałę, która nadaje się do wspinaczki, zjeżdżania, wykonywania skoków do wody, itp. Wymaga dużej sprawności, a zwłaszcza siły i umiejętności wykonania bezpiecznego skoku do wody. Wymiary wieży wynoszą $9,0 \times 7,5 \times 3,0$ m. Pod wieżą wymagana jest minimalna głębokość wody od 2,4 m.

Góra lodowa to olbrzymia wieża do zabaw w wodzie. Służy do wspinania się oraz do zjeżdżania do wody. Wymiary - $6,0 \times 5,0 \times 4,2$ m, a wymagana minimalna głębokość wynosi 3,0 m. W zasadzie producent w opisie technicznym produktu nie przewiduje wykonywania skoków do wody. Są one jednak widoczne na niektórych fotografiach zamieszczonych w internecie.

Trampoliny (Bouncer, Trampoline) oferowane są w dwóch wersjach, różniących się od siebie kształtem. Obie wersje nadają się dla dzieci i dorosłych: Wersja XXL, okrągła, o średnicy 5,6 m i wysokość 0,9 m. W komplecie z drabinką. Zalecana minimalna głębokość 2,5 m. Trampolina prostokątna ma wymiary $6,0 \times 5,0 \times 0,9$ m. wszystkich grup wiekowych. Wyposażona jest w stacje dokujące dla innych elementów z 2 stron. Zalecana minimalna głębokość 2,5 m.

Katapulty mogą być podłączone pod tor przeszkód, pod inne elementy lub być stosowane jako samodzielnie pływający produkt. Zasada jest prosta – jedna osoba wskakuje na przeciwległy koniec katapulty, co powoduje wystrzelenie (przeważnie w górę) drugiej osoby siedzącej na przeciwległym końcu. Katapulty stwarzają pole do akrobacji podczas lotu do wody. Zaprojektowano dwa rodzaje katapult: Flip - $5,5 \times 2,0 \times 1,0$ m. Minimalna głębokość - 1,5 m oraz Flipper - $4,0 \times 2,0 \times 0,9$ m. Minimalna głębokość - 2,0 m.

Powyższe opisy i wymiary zaczerpnięte zostały z polskich stron firmy Wibit¹.

¹ http://poolexpert.pl/poolexpi/producenti/wibit_sports_gmbh?allrows=62&lang=6&_html=%2Fproducenti%2Fwibit_sports

Fotografia 2. Wieża wspinaczkowa (Action Tower, z lewej) i wieża do wspinaczki „Góra lodowa” (Ice Tower, z prawej)

Fot.: A. Krawczyk.

Fotografia 3. Trampolina pływająca duża (z lewej), Trampolina prostokątna (z prawej).

Fot. A. Krawczyk.

Fot 4. Katapulta (Flipper).

Źródło: http://poolexpert.pl/poolexpi/sklep/baseny_prywatne/atrakcje_wibit/

Możliwości dydaktyczne

Pływanie i systematyczna aktywność ruchowa w wodzie usprawnia wszystkie układy naszego organizmu. Jest warunkiem dobrego zdrowia i skutecznego wypoczynku. Może także być drogą kształtowania i kształcenia osoby ludzkiej. Jest to

swoista edukacja pływacka. Edukacja pływacka w ujęciu aksjologicznym porządkuje świat wartości, które nadają sens życiu człowieka - wartości zdrowotne, etyczne, agonistyczne, hedonistyczne. Do wartości edukacyjnych pływania rekreacyjnego można zaliczyć, m.in. możliwość wielostronnego rozwoju osobowości podmiotów aktywnych w wodzie, rozwijanie procesów poznawczych i postaw etycznych (ratownictwo). Problematyka ta znajduje podstawy teoretyczne w pracach Pawlucskiego (2007), Wiesnera (2008), a empiryczny wyraz w poszukiwaniach naukowych Kwaśnej (2009).

Wodny Plac Zabaw będący przedmiotem rozważań stanowi atrakcyjne miejsce dla aktywnego wypoczynku nad wodą. Jednocześnie stwarza wiele nowych możliwości dla wartościowych edukacyjnie form zabawy nad wodą. Wymagają one odpowiedniego przygotowania koncepcyjnego (scenariusz) i przygotowania organizacyjnego (bezpieczeństwo). Zwłaszcza imprezy o charakterze masowym mogą generować duże zagrożenia. Poszukiwanie coraz bardziej atrakcyjnych i ekscytujących form zabawy w wodzie sprawia, że często stają się one jednocześnie coraz bardziej niebezpieczne. Wodny Plac Zabaw stwarza możliwości radosnego wypoczynku, treningu zdrowotnego, jak i realizowania postulatów edukacji pływackiej. Jest tu miejsce dla ekspresji artystycznej, dla kreowania i wyrażania własnych potrzeb estetycznych. Można na nim z powodzeniem przeprowadzać różnorodne formy ćwiczeń, nawet takie, które realizujemy na lądzie. Na przykład:

- zabawy w wodzie i na dmuchanych elementach,
- gry zespołowe w wodzie,
- gimnastyka i układy gimnastyczne,
- ćwiczenia,
- aerobik w wodzie i na dmuchanych elementach,
- imprezy rekreacyjne w wodzie i nad wodą (Wiesner 2011 b).

Ta ostatnia propozycja nie była jeszcze praktycznie realizowana, gdyż gospodarze ograniczają się jedynie do udostępniania obiektu indywidualnym klientom. Tymczasem jest to także doskonałe miejsce do organizowania różnorodnych imprez rekreacyjnych i widowisk artystycznych z aktywnym udziałem widzów wypoczywających nad wodą. Na przykład, pokazy ratownictwa wodnego lub samoratownictwa w wodzie, pokazy techniki pływania i atrakcyjnych zabaw w wodzie. Ciekawą i zabawną propozycją są Neptunalia – jako przykład imprezy o charakterze rekreacyjnym, posiadającej zwartą fabułę i elementy prób sprawnościowych wykonywanych w wodzie dla uczestników zakończonego szkolenia żeglarskiego.

Wodny Plac Zabaw jest idealnym miejscem na Festyn rekreacyjny zawierający konkurencje sprawnościowe rozgrywane w wodzie i na dmuchanych elementach. Jest to przykład imprezy, w której uczestniczą dowolne grupy osób, czasem całe rodziny.

Impreza na wodzie wymaga specjalistycznego zabezpieczenia ratowniczego, lekarskiego i nurkowego. Podczas wszelkich gier i zabaw rekreacyjnych w wodzie

należy wykluczyć elementy zawierające niebezpieczne zachowania: ryzyko, brutalność, agresję, rekordomanie w nurkowaniu, wzajemne zatapianie się, niebezpieczne skoki do wody.

Zagrożenia dla osób kąpiących się

Ogólna charakterystyka Wodnego Placu Zabaw pozwala wyodrębnić kilka rodzajów zagrożeń. Przede wszystkim należy stwierdzić, co złego może przytrafić się kąpiącym? Jakie mogą być skutki nierozważnej kąpieli? Najpoważniejsze z nich to możliwość utonięcia oraz poważne urazy głowy i kręgosłupa. Zidentyfikowano podstawowe zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne. Największe niebezpieczeństwo dla korzystających z Wodnego Placu Zabaw rodzi kategoria zagrożeń wewnętrznych.

Hipotetyczne skutki zagrożeń

1. Podtopienia mogą w najbardziej tragicznej postaci doprowadzić do utonięcia. Takie niebezpieczeństwo może pojawić się zawsze, gdy osoby nieumiejące pływać niespodziewanie znajdują się na głębokiej wodzie, na przykład wpadając do wody z nadmuchiwanymi elementami placu. Podobny skutek nastąpi w wyniku zasłabnięcia lub w wyniku agresywnego zachowania innych osób. Należy rozważyć także ewentualność wpływania pod elementy placu podczas nurkowania.
2. Poważne urazy *głowy, kręgosłupa*, nawet ze skutkiem śmiertelnym, lub urazy kończyn są następstwem nieudanych skoków do wody. W niektórych przypadkach, kontuzje są następstwem lądowania na elementach tworzących plac zabaw lub na osobach pływających w miejscu skoku. Przewidzieć należy także, że skoki do wody mogą doprowadzić do uderzenia w elementy kotwiczące poszczególne moduły (liny, kotwice). Na wielkość sygnalizowanego zagrożenia wpływa wysokość z jakiej wykonywany będzie skok oraz głębokość wody w miejscu wejścia do wody. Zagrożenia dla bezpieczeństwa związane są z nieprawidłowo wykonanym skokiem do wody z dużej wysokości (3 - 4 metry) i niekontrolowany lot z dużej wysokości.
3. Drobne urazy - otarcia skóry, zwichnięcia, skręcenia, skaleczenia, mogą nastąpić w wyniku upadku na powierzchni placu, podczas kontaktu ciała z materiałem nadmuchiwanym elementami. Ten rodzaj kontuzji, jak sygnalizowali ratownicy, występował najczęściej. Jest to naturalne następstwo biegania po nierównej i niestabilnej powierzchni modułów. Drobne urazy może wywoływać także uderzenie o znajdujące się na dnie elementy kotwiczenia modułów.

Elementy Wodnego Placu Zabaw generujące potencjalne zagrożenia

Wskazanie elementów o podwyższonym ryzyku ma służyć wyłącznie przygotowaniu odpowiednich metod i środków zapewniających pełne bezpieczeństwo użytkownikom Wodnego Placu Zabaw.

Sondaż przeprowadzony w kilku olsztyńskich szkołach zlokalizowanych w pobliżu Jeziora Ukiel², a więc takich, których uczniowie korzystali w sezonie 2015 z atrakcji Wodnego Placu Zabaw, pozwolił poznać opinie uczniów na temat poczucia bezpieczeństwa podczas kąpieli w WPZ. Uczniowie szkoły podstawowej ocenili bezpieczeństwo na poziomie 56,36 % , a uczniowie gimnazjum – 66,17 %. Pełne bezpieczeństwo powinno wynosić 100 %.

Jako elementy najbardziej niebezpieczne uznano Wieżę wspinaczkową, Górę lodową oraz katapulty i trampoliny. Są to te elementy, które uznano także za najbardziej atrakcyjne i w związku z tym, cieszyły się największą popularnością wśród kąpiących się.

Zabawa na trampolinach i na katapultach nie stwarza większych zagrożeń niż na takich samych przyrządach na lądzie. Mogą to być jedynie drobne urazy wynikające z błędów podczas wykonywania kolejnych podskoków. Z trampolin można także wskoczyć lub wpaść do wody, co jednak nie stanowi poważnego zagrożenia.

Inne elementy nie generują dodatkowych zagrożeń, jak tylko to, że można z nich wpaść do wody. W sposób celowy wpada się z takich elementów jak zjeżdżalnie, sadzawka, huśtawka linowa, zaplanowane skoki. Natomiast przypadkowo do wody można wpaść z elementów bazowych podczas biegania lub wspinaczki.

Niebezpieczne zachowania użytkowników

W badaniach bezpieczeństwa kąpieli w parkach wodnych najwyżej oszacowano zagrożenia związane z kategorią opisującą zachowania klientów (Wiesner 2014). Wśród wymienianych elementów zachowania kąpiących się ratownicy najwyżej szacowali zagrożenia wynikające z nieprzestrzegania instrukcji użytkowania urządzeń rekreacyjnych, z lekceważenia regulaminów oraz z braku właściwej opieki nad dziećmi. Natomiast sami użytkownicy najwyżej oceniali zagrożenia wynikające z nietrzeźwości osób przebywających w parku wodnym i również z braku właściwej opieki nad dziećmi. Z dużą pewnością można więc stwierdzić, że najczęstszą przyczyną wypadków są zagrożenia spowodowane przez samych poszkodowanych. Wyniki te wyraźnie wskazują na obszar zagrożeń wewnętrznych, w którym należy przewidywać potencjalnie zwiększoną liczbę zdarzeń negatywnych również w wodnym placu zabaw (tamże).

Należą do nich:

- nieuprawnione i niekontrolowane wtargnięcia na obszar WPZ;
- nieprzestrzeganie przepisów, regulaminu oraz instrukcji korzystania z WPZ;
- niski poziom sprawności pływackiej użytkowników;

² W dniu 11 marca 2016 przeprowadzono badania audytoryjne w dwóch klasach Szkoły Podstawowej nr 18 w Olsztynie oraz w dwóch klasach gimnazjalnych (Gimnazjum nr 14 w Olsztynie).

- brawura, ryzykanctwo, popisywanie się;
- niekontrolowane emocje;
- bezmyślność, głupota, brak ostrożności;
- brak opieki nad dziećmi;
- zachowania chuligańskie, nietrzeźwość;

Te ryzykowne działania kąpiących się, mimo narażania własnego życia i zdrowia, nie są jednak zamiarami samobójczymi, jak ostrzega Pawłucki (2013)³. Użytkownicy WPZ czują się pewnie, mają zaufanie do poziomu bezpieczeństwa oferowanej rozrywki i prawdopodobnie dlatego czasem nadmiernie ryzykują. Występuje w tych reakcjach zjawisko znane jako efekt Peltzmana (Peltzman 1975).

Czynniki obiektywne generujące zagrożenia

Zagrożenie mogą wywoływać także czynniki obiektywne, występujące niezależnie od kąpiących. Określa się je mianem zagrożeń zewnętrznych. Na zagrożenia zewnętrzne nie mamy bezpośredniego wpływu. Nie podlegają one modyfikacjom. Trudno bowiem oddziaływać na zagrożenia naturalne wpływające na warunki atmosferyczne.

Do zagrożeń zewnętrznych obiektywnie wpływających na bezpieczeństwo kąpiących się na obszarze WPZ można zaliczyć:

- warunki atmosferyczne (burze, wiatr, falowanie, niska temperatura wody, upały);
- zmienna głębokość akwenu spowodowana dynamiką wody na WPZ;
- ograniczona widoczność pod wodą;
- wady techniczne i usterki modułów obiektu.

Zagrożenia zewnętrzne należy przewidywać i uwzględniać w zabezpieczeniu ratowniczym akwenu.

Proponowane kierunki minimalizowania zagrożeń

1. Zasady korzystania z WPZ:

- ograniczona liczba osób kąpiących się;
- dzieci wyłącznie pod opieką osób pełnoletnich;
- zakaz nurkowania;
- określone zasady wykonywania skoków do wody;
- osoby niepływające - w kamizelkach asekuracyjnych.

2. Kierunki zabezpieczenia WPZ:

- optymalna liczba ratowników;
- ustalone procedury wykonywania obowiązków;
- skuteczne metody obserwacji kąpiących się;
- procedura prowadzenia akcji ratunkowej w wodzie i na obiekcie;
- dodatkowe obowiązki ratowników.

³ „Czyny ekstremalne cieleśnie i fizycznie są zawsze moralnie złe”, kiedy ich przedmiotem nie jest moralna wartość osoby ludzkiej; Pawłucki A. *Nauki o kulturze fizycznej*, (2013), s. 249

Podsumowanie

W rozważaniach analizowano przyczyny powstających zagrożeń, także w odniesieniu do różnych uczestników zabaw w wodzie oraz sposoby minimalizowania ryzyka wypadku przez podmioty zabezpieczające i samych uczestników. Przeprowadzona analiza pozwala na sformułowanie kilku konkluzji końcowych.

1. Wodny Plac Zabaw (WPZ) stanowi atrakcyjne miejsce dla aktywnego wypoczynku nad wodą. Stwarza wiele nowych możliwości dla wartościowych edukacyjnie form zabawy nad wodą, także w zorganizowanych grupach. Można tu przeprowadzać różnorodne formy ćwiczeń, zarówno w wodzie, jak i na lądzie. Stanowi doskonale miejsce edukacji pływackiej. Edukacja taka może objąć zasady bezpieczeństwa, samoratownictwo w wodzie, pierwszą pomoc, przepisy prawne, itp.
2. Przeprowadzona analiza pozwoliła na zidentyfikowanie potencjalnych zagrożeń i oszacowanie ryzyka dla osób korzystających z Wodnego Placu Zabaw. Największe niebezpieczeństwo stwarza kategoria zagrożeń wewnętrznych, które spowodowane są przez samych poszkodowanych. Zaliczyć do nich można niebezpieczne zachowania, takie jak skoki z wysokich elementów obiektu, wpływanie pod unoszące się na wodzie elementy, wzajemne wpychanie się do głębokiej wody. Dla podmiotów zarządzających WPZ oraz dla służb ratowniczych oznacza to, że należy przewidywać konsekwencje wynikające z zachowania kąpiących (niewiedza, ryzyko) i zwiększyć skuteczność działań informacyjnych oraz edukacyjnych. Potrzeba nowych, ekscytujących atrakcji powinna iść w parze z poszukiwaniem coraz bardziej skutecznych form zabezpieczenia.
3. Do hipotetycznych skutków zagrożeń kąpieli w Wodnym Placu Zabaw, które należy przewidywać i im zapobiegać należy utonięcie. Niebezpieczeństwo utonięcia może pojawić się zawsze, gdy osoby nieumiejące pływać niespodziewanie znajdą się na głębokiej wodzie. Równie dramatyczne mogą być urazy głowy, kręgosłupa, po nieudanych skokach do wody. Z analizy dokumentacji ratowniczej wynika, że takie zdarzenia nie miały miejsca. Natomiast najczęściej występowały podtopienia i drobne urazy spowodowane bieganiem po nierównej i niestabilnej powierzchni nadmuchiwanym modułom.
4. Najbardziej ryzykowne okazały się zabawy na tzw. Górze Lodowej, Wieży Wspinaczkowej oraz na trampolinach i katapultach. Są to jednocześnie największe atrakcje placu. Elementy te sprzyjały wykonywaniu niebezpiecznych skoków do wody z dużej wysokości. Tam więc należy skierować szczególną uwagę ratowników.
5. Wodny Plac Zabaw może być obiektem w pełni bezpiecznym, przy zastosowaniu procedur zabezpieczających oraz ograniczeniu ryzykownych zachowań kąpiących się.

Piśmiennictwo

1. Cynarski J.W. *Niebezpieczeństwo jako bariera lub atrakcja turystyczna*. [w:] Drogi i bezdroża sportu i turystyki. Red. Dziubiński Z., AWF Warszawa, Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 2007, s.263-267
2. Goszczyńska M. (1997) *Człowiek wobec zagrożeń. Uwarunkowania oceny i akceptacji ryzyka*, Żak Warszawa;
3. Heilpern S. (2001) *Podjęmowanie decyzji w warunkach ryzyka i niepewności* Wyd. AE Wrocław
4. Kaczmarek T.T., (2008) *Ryzyko i zarządzanie ryzykiem*, Warszawa.
5. Korzeniowski L.F., *Securitologia*. EAS, Kraków 2008
6. Korzeniowski L.F., Janoś J. (2011) *Nauki o bezpieczeństwie*. EAS, Kraków
7. Kwaśna A. (2009) *Edukacyjne aspekty aktywności ruchowej w środowisku wodnym w odniesieniu do wartości użytecznych*, „Rozprawy Naukowe AWF Wrocław”, nr 27, s. 57–62
8. Kwaśniewski J., Kundzewicz Z. W., Juda-Rezler K. (2010) *Aksjologia zagrożeń*. „Nauka” 4/2010, 19–22
9. Malak K., (2007) *Bezpieczeństwo jako kategoria i zjawisko społeczne*, „Piotrkowskie Zeszyty Międzynarodowe”, nr 2, s. 91–95 ;
10. Młynarski W, Veltze P, *Ekstremalne formy aktywności ruchowej – aspekty terminologiczne, motywy podejmowania i klasyfikacje*. w: Teoretyczne i empiryczne zagadnienia rekreacji i turystyki. Młynarski W (red.), Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki, Katowice 2008, 139-151
11. Pawłucki A., (2007), *Osoba w pedagogice ciała*. Olsztyn OSW.
12. Pawłucki A, (2013), *Nauki o kulturze fizycznej*, Studia i Monografie AWF we Wrocławiu nr 117,
13. Peltzman S. (1975) *The Effects of Automobile Safety Regulation*, „Journal of Political Economy”, 83, s. 677–726.
14. Ropski J. (2015) *Edukacja dla bezpieczeństwa w polskiej szkole i możliwości jej doskonalenia*. AWF Katowice
15. Schneider R. (2016) *Safety issues, statistics about water parks in the US* <https://apnews.com/219da8e7a67647608cc00fae13a91583>, dostęp: 8 sierpnia 2016 r.
16. Strelau J. (2002) *Psychologia temperamentu*. Warszawa, PWN.
17. Wiesner W. (2008), *Swimming Education – the Area of Interest and Methodological Basis* (Edukacja pływacka – obszar zainteresowań i podstawy metodologiczne), Science of Swimming II, ed. Zatoń K., Jaszczak M., AWF Wrocław, s. 41–48
18. Wiesner W. (2011 a) *Zarządzanie ryzykiem a edukacja dla bezpieczeństwa w rekreacji*, Zeszyty Naukowe WSB we Wrocławiu, nr 23, , s.197-210
19. Wiesner W. (2011 b) *Pływanie rekreacyjne na wodach otwartych W: Obozy letnie*, [red.] R. Błacha, W. Bigiel, W. Wiesner, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego, Wrocław, s.128-140;
20. Wiesner W. (2014) *Identification of risks in water parks: a survey of customers and lifeguards* W:Science in swimming. 5 / ed. by Zatoń K, Rejman M., Antoniak-Lewandowska K., AWF Wrocław, s. 137–155,

21. Wiesner W. (2016) *Audyty bezpieczeństwa Wodnego Placu Zabaw Centrum Rekreacyjno-Sportowego „Ukiel” w Olsztynie*, Ośrodka Sportu i Rekreacji w Olsztynie (maszynopis).
22. Wiesner W., Kowalewski B. (2015) *Analiza zabezpieczenia ratowniczego akwenów na terenie Olsztyna* *The analysis the emergency protection of water reservoirs in Olsztyn*, Polish Hyperbaric Research; vol.52; nr 3; s.59–70;
23. http://poolexpert.pl/poolexpi/produccenci/wibit_sports_gmbh?allrows=62&lang=6&html=%2Fproduccenci%2Fwibit_sports, [pobrano 20 października, 2017]
24. http://poolexpert.pl/poolexpi/sklep/baseny_prywatne/atracje_wibit/ [pobrano 20 października, 2017]

WATER PARKS - A NEW ATTRACTION, NEW DIDACTIC POTENTIAL AND A NEW THREAT TO THE SAFETY OF SWIMMERS

Summary

Keywords: *water recreation. safety*

In the coastal zone of Lake Ukiel, on a surface area of over 2500 square meters (55m x 45m) a facility was constructed which composed of 50 inflatable, floating elements, which were attached to the bottom of the lake by special anchors. The water playground was one of the biggest attractions of the 2015 summer season, in Olsztyn.

Offering more exciting forms of recreation on the water gives rise to new dangers. Moreover the greater the risk the greater the attraction of the recreational activity. Increased risk and danger are often deliberately integrated into the various forms of recreational water activities – being towed behind a boat, kite-surfing, parasailing, flyboarding, wakeboarding, paddleboarding, hydrospeed and zorbing.

The goal is to identify hazards and the risk of accidents when using the water playground on Lake Ukiel, and also to present the new water attractions to people vacationing on the water.

The results of the research identified key external and internal threats. The greatest dangers when enjoying the Water Playground come from the categorized internal threats.

